

DEBRECENI EGYETEM
AGRÁRTUDOMÁNYI CENTRUM
MEZŐGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
VÁLLALATGAZDASÁGTANI TANSZÉK

MULTIDISZCIPLINÁRIS TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK DOKTORI ISKOLA

Doktori iskola vezető: **Dr. Szabó Gábor** MTA Doktora

Témavezető:

Dr. Nábrádi András

egyetemi tanár, CsC

A FALUSI TURIZMUS SZEREPE JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE VIDÉKFEJLESZTÉSÉBEN

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Készítette:

Dr. univ. Könyves Erika

DEBRECEN

2001.

1. BEVEZETÉS

Magyarországon a falusi turizmus mintegy 150 éves története hullámzó fejlődést mutat.

Az 1980-as évek közepétől számítható a falusi turizmus újraindítása, amely a II. Világháború előtti sikeres falusi vendégfogadás hagyományaiából és a nyugat-európai példákból táplálkozik.

Napjainkban már több mint 5000 falusi szállásadó mintegy 30 ezer férőhellyel várja a turistákat.

A huszadik században több évtizeden keresztül, Európa valamennyi országában, a vidék mélyreható társadalmi-gazdasági változáson ment keresztül, amelynek során fokozatosan elveszítette túlnyomórészt mezőgazdasági

jellegét.

Európa falusi területeit azonban saját jellegzetességekkel rendelkező természeti körzetek jellemzik: tájak, emberi tevékenységek, építészeti stílusok, épületek, szokások, hagyományok és nyelvek.

Ezeknek a táji jellegzetességeknek a vidéki turizmus céljaira történő kiaknázása új fejlesztésekhez vezethet.

A falusi régiók turisztikai fejlesztése a helyi természeti és kulturális erőforrások turisztikai célokra való kiaknázásán alapszik, vagyis a falusi turizmus alapja a tér, mindebből következik a helyi lakosság aktív részvállalása a turisták ellátásából és mindez különféle turisztikai termékekben, szolgáltatásokban ölt testet.

A természeti és a társadalmi-kulturális környezet alkotja a falusi turizmus alapját, amely törekenysége miatt csak a fenntartható fejlesztés alapelveit szem előtt tartva fejleszthető.

A falusi turizmus alapvető célja a vidéki lakosság – ezen belül elsősorban az agrártermelők – kiegészítő jövedelemhez juttatása, ezáltal megélhetési gondjaik mérséklése, életszínvonaluk növelése, s nem utolsósorban a helyben tartás, az elvándorlás megakadályozása. A gazdasági és társadalmi funkciók mellett jelentős az ökológiai szerepe is: az egészséges természeti környezet védelme, a tájak egyediségének és sokszínűségének a fenntartása, a természeti élőhelyek megóvása, az ökológiai rendszerek védelme.

A falusi turizmus fontos szerepet játszik a vidéki életforma fenntartásában, a vidék közösségi és kulturális értékeinek megtartásában, a falusi közösségekben megtestesülő értékek megőrzésében.

A falusi turizmus ma már – többek között – a bio- és lovasturizmust, a mezőgazdaságot is vonzó turisztikai terméké alakító agroturizmust, kerékpározással, vízi túrákkal, sporttal, öko-túrákkal kiegészített falusi üdülést, borturizmust, helyi hagyományokat, kézművességet bemutató kulturális rendezvényeket, táborokat is magába foglal.

A falusi turizmus térnyerésének több oka van. A felgyorsult élettempót követő emberek nosztalgiával vágyakoznak a természet-közeli élettér felé. A vidék lakóinál, a város zajától távoli környezetben találják meg mindazt, ami feltöltődést, kikapcsolódást adhat a hétköznapi élethelyzetekből és élményt nyújt a városba való visszatérés után is.

Környezeti ártalmaktól beárnyékolt világunkban egyre többen értékelik az egészséges életmódot, melynek megélésére kiváló lehetőséget kínál a falun eltöltött vakáció.

2. A KUTATÁS CÉLKITŰZÉSE

Kutatásom során megvizsgáltam azt, hogy a falusi turizmus milyen eredményeket ért el, mint a dinamikusan fejlődő turizmus szektor egyik fajtája, amely sokszínűsége folytán közvetlenül és közvetve fejti ki hatását a helyi gazdaságra, közösségre, környezetre.

A szakirodalom áttekintése során először a fenntartható fejlődést, a területi egyenlőtlenségeket, a terület- és vidékfejlesztés kérdésköreit, valamint a mai magyar falvak helyzetét vizsgáltam.

Először a falusi turizmus fogalom értelmezését, jelentését gyűjtöttem össze, amely szintén rávilágít a témakör összetettségére.

A falusi turizmus működéséhez szükséges feltételrendszert is elemeztem: a szabályozását, intézményrendszerét, támogatási rendszerét, a falusi vendégfogadás elemeit, a marketing tevékenység specialitásait és a falusi turizmus jelenlegi helyzetét.

Kutatásom középpontjába Jász-Nagykun-Szolnok megye falusi turizmusát állítottam.

Először a megye adottságait, lehetőségeit és a turizmusra való felkészültségét vizsgáltam.

A terület-, vidék- és turizmusfejlesztési stratégiákat abból a szempontból tekintetem át, hogy a falusi turizmusnak milyen szerepet szánnak, és a megye kistérségeiben a szükséges infrastrukturális feltételeket hogyan fejleszthetik. Vizsgáltam a megye kistérségeit abból a szempontból is, hogy a vidékfejlesztési programból milyen eséllyel pályázhatnak támogatásra, amely a falusi turizmus fejlesztésén keresztül hat a vidék fejlődésére.

Az irodalom feldolgozását nem önálló fejezetben készítettem el, hanem a hazai és nemzetközi szakirodalmat, komplex megközelítésben, az értekezés témaköréhez, annak aktualitásaihoz kapcsoltam, így az irodalom átszővi az értekezés teljes szerkezetét.

Az állapotörögzítés 1995-től folyamatos, ettől az időponttól vizsgáltam a megyében a falusi turizmust a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Falusi Turizmus Egyesület munkáját segítve.

A Falusi Turizmus Országos Szövetségében 1995-ben elkészítettük a falusi vendégfogadók minősítési rendszerét. A Falusi Turizmus Országos Szövetsége által elkészített adatlapokkal a megyében is megtörtént a falusi szállásadók minősítése: 1996 végén – 1997 elején végeztük el a minősítő bizottságban a megyei falusi vendéglátók, a vendégfogadó szálláshelyek minősítését. Nem mindegyik vendégfogadó kérte a minősítést, ezért nem volt teljeskörű a felmérés. Az adatlapokat feldolgoztam, ez volt a falusi szállásadás kapacitásának első adatbázisa, hiszen a KSH csak 1998 óta rögzíti a falusi szállásadók kapacitás és vendégforgalmi adatait.

2000. év nyarán *kérdőíves felmérést* készítettem Jász-Nagykun-Szolnok megye bejegyzett falusi vendégfogadóiról. A felmérés célja a megyei falusi vendégfogadók falusi turizmussal kapcsolatos tapasztalatainak, véleményének, javaslatainak megismerése, és fejlesztési elképzeléseik felmérése volt, a megyei falusi turizmus fejlesztését segítve. A felmérést a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Falusi Turizmus Egyesület, a TISZAINFORM iroda és a települések jegyzői segítették.

Az önkitöltős kérdőíveket a TISZAINFORM iroda juttatta el a megyei települések jegyzőjéhez, akik a bejegyzett vendégfogadókhöz továbbították. A kitöltött kérdőíveket a jegyzők a TISZAINFORM irodába postai úton küldték vissza.

Az adatgyűjtés tervezett bázisa: a megyében a jegyzők által bejegyzett falusi vendégfogadók. Sajnos a felmérés nem lett teljes körű, kb. a falusi vendégfogadók harmadára terjedt ki: 28 település 107 falusi vendégfogadója véleményét tükrözi, 31,4 %-os reprezentációt jelent a vizsgálatban alkalmazott minta (a falusi szállásadók száma 1999-ben a KSH Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazgatósága adatai alapján). A felmérés során alkalmazott kérdőív elsősorban zárt kérdésekből állt, de a vélemények és a fejlesztési elképzelések feltárása érdekében több helyen nyitott kérdés is szerepelt.

A kérdőíveket az SPSS szoftverrel dolgoztam fel. A feldolgozás során készített keresztábrák segítségével vizsgáltam a megyei falusi szállásadás sikerességét.

Az adatgyűjtést több intézmény adatbázisa segítette: a KSH, KSH Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazgatósága, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Ügynökség Kht, a TISZAINFORM, a helyi önkormányzatok, a falusi turizmus egyesületek. Az adatokat a személyes beszélgetések, interjúk során kapott információkkal egészítettem ki.

Az adatfeldolgozás egyszerű statisztikai módszerek (viszonyszámok, átlag, szórás) alkalmazásával történt. Először a KSH által rögzített vendégforgalmi adatok elemzését végeztem el 1998. és 1999. évre vonatkozóan. Két év adatainak elemzése lehetővé tette a változás megítélését is. A megyében regisztrált falusi szállásadók vendégforgalmi és kapacitás adatait elemeztem, amelyet a megye turizmusának adataival hasonlítottam össze, így megállapítottam a falusi turizmus szerepét a megye turizmusában.

A megye falusi turizmusát régió szinten is vizsgáltam, vagyis a megyei falusi szállásadók vendégforgalmi és kapacitás adatait összehasonlítottam az Észak-alföldi régió másik két megyéjének (Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg) adataival, valamint Jász-Nagykun-Szolnok megye részarányát állapítottam meg a régió egészében.

Végül a megyei adatokat az országos adatokhoz hasonlítottam, hogy a megye falusi turizmusát meg lehessen ítélni országos vonatkozásban is.

Intenzitási viszonyszámok számításával a falusi turizmus eredményességét, hatékonyságát vizsgáltam.

Részletes adatokat kaptam a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Statisztikai Hivatalból, amely lehetővé tette a megyei falusi szállásadók vizsgálatát kistérségi szinten is. Az elemzés olyan összefüggésekre hívta fel a figyelmet, amelyek eddig rejtve maradtak.

A javaslattételt az irodalmi feldolgozás, a kérdőíves felmérés és adatfeldolgozás alapján összegyűjtött adatok,

információk tették lehetővé. A falusi turizmus definíciók szintetizálása és a statisztikai adatok elemzése után, a primer piacutatás eredményeit felhasználva vontam le a következtetéseket, és állapítottam meg a falusi turizmus főbb jellemzőit Jász-Nagykun-Szolnok megyében.

Végső összegző célom, hogy munkámmal segítsen a helyi önkormányzatok, a falusi turizmus egyesületek, a kistérségi menedzserek felkészülését a falusi turizmusra.

3. AZ ÉRTEKEZÉS FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSA

3.1 A falusi turizmus helyzetének és lehetőségeinek vizsgálata

3.1.1 A turizmus ágazat jelentősége

A turizmus a világ egyik legfontosabb társadalmi-gazdasági szektorává és a nemzetközi kereskedelem fontos tényezőjévé vált.

Európában a turisztikai kereslet a prognózisok szerint – ha az eddiginél mérsékeltebb ütemben is, de – várhatóan tovább nő.

A turizmus fejlesztése egy adott térségben részben szolgálja a természeti környezet, a történelmi helyek és a kulturális hagyományok megőrzését is. Az ökoturizmust és a kulturális turizmust sok helyen azzal a céllal fejlesztik, hogy ezzel is elősegítsék az értékek megővását. Különösen fontos ez olyan térségekben, ahol a megőrzési programok megvalósításához korlátozottak a források.

A turizmus fejlesztése jelentős prioritást élvez a legtöbb országban elsősorban kedvező gazdasági hatásai miatt. Így Magyarországon is a beutazó és a belföldi turizmusnak kiemelt jelentősége van napjainkban és lesz a közeljövőben is.

A turizmus gazdasági lehetőségei mellett társadalmi, kulturális, fizikai hatással is rendelkezik, hatásrendszere átfogó.

A hatások elsősorban a gazdaságfejlesztés vonatkozásban jelentkeznek, de a régió- és településfejlesztési koncepció számos olyan területéhez kapcsolódnak, mint a környezetvédelem, kulturális élet, szociális terület, stb.

Magyarországon is szükséges a turizmust a vidékfejlesztés szolgálatába állítani, amely segítheti a vidéki térségek felzárkózását az európai centrumhoz. Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz, felkészülést igényel a turizmus területén is, amely egybeköthető azzal a felkészüléssel, amely a vidéki turizmusfejlesztésnek prioritást ad.

3.1.2 A fenntartható fejlődés

Számos túlszűfolt tengerparti üdülőterület példája is egyértelműen bizonyítja a turizmus okozta környezeti problémákat. Mivel a turizmus a környezeti nagyrendszer minden alrendszerében jelen van, így hatást gyakorol a fizikai, a társadalmi-gazdasági és a mentális környezetre. Az üdülőterületek teherbíró-képessége ma már mérhető, a terhelés mérése a környezet minden elemére kiterjed, ill. ki kell, hogy terjedjen.

A falusi turizmus szempontjából Enyedi (1996) megállapítását tartom fontosnak, amely a decentralizált regionális fejlődésre, a helyi fejlesztésre helyezi a hangsúlyt.

“A fenntartható fejlődés érvényesülése decentralizált regionális fejlődést eredményezne. Mérsékelné a népesség interregionális mobilitását, konzerválná a faluállományt. Ez nem jelentene regionális bezárkózást, hiszen a távközlés fejlődését környezeti szempontok nem korlátoznák. A helyi fejlesztések szerepe megerősödne az országos programokkal szemben: a fenntartható fejlődés alkalmazkodik a természeti környezet, a településkörnyezet, a helyi gazdaság és a helyi társadalmak sokszínűségéhez.”

A falusi turizmus eltérő eredményeket mutat Magyarországon. Erősen differenciált területi megoszlás tapasztalható, mind a falusi vendégfogadók számát tekintve, mind a vendégfogadás eredményességét (a vendégszámot) tekintve. A különbségek általában a természeti erőforrásokban, a földrajzi fekvésben és a

humánerőforrásokban mutathatók ki, a területi egyenlőtlenségek a falusi turizmus fogadóképességében is megmutatkoznak.

3.1.3 Területi egyenlőtlenségek

Jász-Nagykun-Szolnok megye helyzete az 1990-es évek végére tovább romlott, a jövőbeli elmozdulás bizonytalanná vált. A területi különbségek alakulását tekintve megállapíthatjuk, hogy a fejlett és az elmaradott régiók közötti különbség tovább nőtt.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a helyi önkormányzatok érdekérvényesítő szerepe egyre jelentősebbé vált a terület- és vidékfejlesztési programok kialakítása során az 1990-es évek végére. A civil szervezetek száma az országos átlaghoz képest kissé alacsony, ugyancsak nem éri el az országos átlagot a működő vállalkozások 1000 lakosra vetített száma. Ezen tényezők alapján a megye dinamikus fejlődése a közeljövőben nem várható. A megyében a változás kedvező irányát a területfejlesztési politikától, annak eszközrendszerétől reméljük, amely megfordíthatja a fent említett folyamatot, a térség dinamizálását elindíthatja.

Az önkormányzati törvény 1994. őszi módosítása visszaállította a megyék területi kormányzat szerepét, s ezzel kiküszöbölte a középszint hiányát, így a megye alkalmas lett az alulról építkező területfejlesztési programok kimunkálására, a kormányzati támogatások fogadására. A törvénymódosítás nem a megyei önkormányzatokra bízta a területfejlesztési feladatokat, hanem megyei területfejlesztési tanácsok létrehozását rendelte el. A tanácsokban mind a gazdasági szereplők, mind a kistérségi szerveződések képviseltetik magukat, így mód nyílik valódi érdekegyeztetésre (Enyedi, 1996).

Bár Enyedi fenti megállapítása kedvező változást sugall, sajnos a Jász-Nagykun-Szolnok megyei tapasztalatok azt mutatják, hogy az érdekegyeztetés során igen sok a konfliktus, a résztvevő önkormányzati képviselők a megyei és főleg a regionális célok érdekében a település közvetlen érdekeitől nehezen tudnak eltekinteni.

Jász-Nagykun-Szolnok megye és az Észak-alföldi régió kapcsolatában is megjelenik az erőfölény megszerzésére irányuló törekvés a támogatási források megszerezhetősége érdekében. Véleményem szerint a hosszabb tanulási folyamat és a közös mozgástér előbb-utóbb kikényszeríti a szemléletváltást.

Az Európai Unió támogatási lehetőségei, különösen a vidékfejlesztést érintő pályázati források ezt a folyamatot biztosan fel fogják gyorsítani.

3.1.4 Vidékfejlesztés

Jász-Nagykun-Szolnok megyében kedvező földrajzi helyzetéből adódóan csak néhány falu tudott kapcsolódni a közel fekvő város vérkeringéséhez. A műszaki és infrastrukturális elmaradottság következtében falun alig van külföldi tőkebefektetés, pedig a kisméretű, rugalmas termelésre berendezkedett és betanított munkaerőt igénylő telephelyek Nyugat-Európában általában rurális térségben helyezkednek el. A rossz kommunikáció nemcsak az üzleti kapcsolattartást nehezíti, hanem az információk terjedését is. A pénzügyi-üzleti szolgáltatások falun szinte teljességgel hiányoznak. A falvak többsége nehezen megközelíthető, így fenn áll a veszélye, hogy nemcsak a tőke, hanem a turisták is elkerülnek.

3.2 A falusi turizmus helyzete és működése

3.2.1 A falusi turizmus jelentése

Az európai felfogás és értelmezés rendkívül sokszínű, nincs egységes definíció és gyakorlat a rurális, agri, agroturizmussal kapcsolatban

A magyar értelmezés is hasonló sokszínűséget mutat. Számos szerző definiálta a falusi turizmust, egy-egy aspektusból vizsgálva. A különböző megközelítések is mutatják a falusi turizmus heterogén jellegét.

A rurális (falusi) turizmus átfogó tartalma miatt hangsúlyozni kell, hogy az adott turisztikai forma mely jellemző jegyét emeljük ki, így kiemelhető a természeti környezet (zöld turizmus), közvetlen kapcsolódás a mezőgazdasági környezethez, mezőgazdasági termékekhez vagy szállásokhoz (agriturizmus), közvetlen kapcsolat a farmhoz (farmturizmus).

Jász-Nagykun-Szolnok megye falusi turizmusát tanulmányozva azt tapasztaltam, hogy a falusi turizmusban a szabadidős programlehetőségek felértékelődtek.

Ugyancsak a megye példája mutatja, hogy a falusi turizmus nem önmagában jelenik meg, hanem más turisztikai termékekkel összekapcsolódva.

Ezen jellemző jegyeket a falusi turizmust egy újabb oldaláról mutatom be a következő definícióban.

A falusi turizmus a turisztikai termékek összekapcsolódását is jelenti. Azokkal a turisztikai termékekkel (turizmusfajtákkal) kapcsolódik össze, amelyek a szabadidős lehetőséget jelentik a falusi környezetben.

A falusi turizmus szabadidős programlehetőségeit meghatározza a desztináció természeti, gazdasági és társadalmi környezete. A szabadidős programlehetőségek, a szabadidőtöltés lehet pl.: a különleges természethez kapcsolódó tevékenység, mint a természetjárás, a lovaglás, a sport, a hobbi tevékenységek, a művészet, a kulturális örökség, stb. megismerése.

Így a falusi turizmus – a döntő motivációs és környezeti tényezők alapján-, olyan üdülturizmus, amely jól kombinálható a kulturális és az aktív turizmus (lovaglás, természetjárás) elemeivel.

A fenti falusi turizmus fogalmakat szintetizálva - véleményem szerint - a következő összefüggésekkel ábrázolható a falusi turizmus.

A falusi turizmus fogalmi rendszere

A falusi turizmus olyan gazdasági tevékenység és térhasználtai mód, amely a helyi erőforrásokat használja fel a turisztikai termék kialakításához: a vidék vonzerejére alapozva kínálja a falusi környezet jellegzetes aktív szabadidős tevékenység, a szállás és étkezés lehetőségét.

Így a turizmus segíti az adott területi-, gazdasági-, társadalmi tér fennmaradását, megújulását.

Tehát a falusi turizmus hozzájárul a vidék fenntartásához:

- a falusi környezet (természeti és épített) megerősítéséhez, a falufejlesztéshez,
- a vidéken élő családoknak pótlólagos jövedelmet biztosít,
- hozzájárul a falusi kultúra megőrzéséhez, újjáélesztéséhez.

A falusi turizmus leginkább szocio-ökonómiai és környezeti (természeti és épített) szerepében értékelhető. Ugyanakkor a falusi turizmus a vendégfogadónál keletkező előnyöket és a vidéki/helyi közösség számára jelentkező hasznosságokat egyaránt magába foglalja. A fentiek alapján a szerepkör és a hasznosság ismérvek szempontjából egy négy mezős mátrixba rendeztem a falusi turizmusnak azokat a jellemzőit, amelyek a falusi turizmus jelentőségét adják. A mátrixba rendezés a hasznosságot elkülönítette, amely elsősorban a fejlesztés számára válik fontossá, de az egyéni hasznosság - főként ha sok vendégfogadó van a faluban – a közösség számára is fontos kell, hogy legyen.

3.2.2 A falusi turizmus intézményrendszere

A turizmus szervezésének, lebonyolításának sok olyan eleme van, amelyet csak a település, illetve annak önkormányzata tud felvállalni. Az önkormányzatnak "be kell vonulnia" a turizmusba. Elsősorban a marketing, a termékfejlesztés és beruházás-ösztönzés terén kell koordinatív szerepet felvállalni a település turisztikai szereplői között, az együttműködések létrehozásában, különös tekintettel a potenciális partnerek között regionális szinten.

A fejlődési lehetőséget talált települések példája azt mutatja, hogy a polgármester személyének megkülönböztetett szerepe van, aki rátermettségével képes a falu közösségét felrázni, a kilátástalanság állapotából kimozdítani, gazdaságfejlesztést generálni.

Több polgármester (Nagykörű, Cserkeszölő, Berekfürdő polgármesterei) a helyi gazdaságfejlesztés lehetőségei között ismerte fel a falusi turizmust, mint alternatív jövedelemszerző tevékenységet, amely közvetlenül a falusi vendégfogadók, a szolgáltatók jövedelmét, közvetve pedig a helyi piacot serkenti, a település fejlesztési forrásait teremti meg, ill. növeli.

Magyarországon a vidék jelenlegi gazdasági és társadalmi helyzete miatt a koordináló szervezet feladatait ki kell egészíteni olyan feladatokkal is, ami a falusi települések fejlődését több területen is segíti (információ elérés, közösségfejlesztés, stb.). Így a koordinálás mellett a fejlesztés és menedzselés még hosszú ideig meghatározója lesz a szervezetnek.

A koordináló szervezet feladatai:

- a turisztikai vonzerők menedzselése: a turisztikai vonzerők feltárása, a hasznosítás formáinak keresése, a megvalósítók keresése, együttműködések, szerveződések indukálása, a piacra jutás segítése
- a turisztikai fejlesztések kezdeményezése: koncepció és stratégiai program biztosítása, partnerkeresés, forráskeresés, fejlesztési programok indukálása, cselekvési program koordinálása
- tanácsadás: turisztikai szolgáltatások bevezetéséhez, termékfejlesztéshez, marketingtevékenységhez
- rendezvényszervezés: kulturális, sport, művészeti, tájjellegű rendezvények, falunap, stb.
- információmenedzselés: turisztikai adatbank kialakítása, turistatájékoztató, kommunikációs és PR tevékenység, folyamatos információs kapcsolat a szakmai, civil szervezetekkel, önkormányzattal
- közösségmenedzselés: kezdeményezések az élénk társadalmi élet kialakítására, érdekképviselő a kistérségi, megyei, regionális szinteken, a település kapcsolatrendszerének bővítése, erősítése, iskolarendszeren kívül képzési formák telepítése, közösségfejlesztő programok szervezése.

Magyarországon néhány település sikeressé tudott azáltal válni, hogy a falusi turizmusba bekapcsolódott. Pusztamérges, Mesztegnyő példája ezt jól mutatja, Jász-Nagykun-Szolnok megyében Berekfürdő példázza ezt. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy számos társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település más fejlesztési eszközben kitörési lehetőséget nem látván, egyedüli üdvözítő megoldásként túlzott jelentőséget tulajdonít a falusi turizmusnak. A túlzott elvárások sok esetben csalódást okoznak, hiszen a falusi turizmus nem oldja meg az agrártúlermelés gondjait, a vidék problémáit.

Véleményem szerint a sikeres falusi turizmushoz nem elég a deklarált vidékfejlesztési szerep, a koncepciókban megjelenő fejlesztési szándék. A természeti és épített környezet, megfelelő gazdasági potenciál és társadalmi aktivitás szükséges ahhoz, hogy a település vonzó turisztikai úti cél legyen, azáltal, hogy egyedi, természetközeli, nyugodt légkört kínál.

Ezekkel az adottságokkal rendelkező települések emelkednek ki térségükben és élvezik a jól működő falusi turizmus előnyeit.

A falusi turizmus fejlesztésében – a turizmus ágazatközi jellege miatt – szinte minden szakterület érdekelt és kulcsszerepük van az önkormányzatoknak.

A turizmus irányításáért felelős szakminisztérium pályázati rendszerben, a szakmapolitikai döntéseknek megfelelően ösztönzi a turisztikai termékfejlesztést, így a falusi turizmus fejlesztését is pályázati forrásokkal támogatják.

3.2.3 A falusi vendégfogadás elemei

A falusi turizmus szálláshelyek fogadóképességét a vidéki térségekben egyéb kereskedelmi szálláshelyek is bővítik, amelyek a tájra jellemző, sajátos hangulatúak is lehetnek pl.: fogadók, panziók, kulcsosházak, tanyaházak, kempingek. Az elszállásolás különbözősége magában rejt bizonyos program/szolgáltatás választékot is.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy - eltekintve az új házaktól, amelyek komfortjával, praktikus kialakításával alkalmasak a vendégfogadásra- a falusi turizmusba bekapcsolódó falusi házak esetén beruházásokra, átalakításokra van szükség.

Az ellátás formáit tekintve többféle megoldással találkozunk:

- Önellátás, amikor a vendég saját maga gondoskodik ellátásáról, pl.: kulcsosházak, üdülőházak, tanyaházak, stb. esetén.
- A vendégfogadó reggelit biztosít, amelynek árát a szobaár tartalmazza.
- A vendégfogadó vendéggigény esetén panziós ellátást biztosít, amely lehet félpanzió (reggeli és vacsora vagy ebéd), vagy teljes panzió (reggeli, ebéd, vacsora).
- A vendégfogadó esetenkénti étkezést is kínálhat egy-egy közös étkezés formájában pl.: közös szalonnasütés, grill-parti, vacsora, stb.

A vendégeknek nyújtott szolgáltatásokkal a vendégfogadás színvonala növelhető, a vendég kényelme, elégedettsége fokozható, és hatékony eszköze lehet a vendégért folytatott versenynek. A falusi turizmusban a vendégfogadónál jól megtervezett szolgáltatás kínálata versenyelőny lehet.

A falusi turizmusban szabadidő-töltési lehetőséget nyújthat:

- a falu
- a vendégfogadónál.

Mindkét “helyszín” a saját jellegzetességeit kínálja, de együtt ad igazán vonzó üdülési élményt.

A vendégfogadó szempontjából a falu nyújtotta lehetőségek nem, vagy alig befolyásolhatók. A vendégfogadónál lehetőségeit a vendégfogadó alakítja, fejleszti a vendéggigények alapján.

3.2.4 A falusi turizmus marketingje

Mivel a falu adottságaira épülő programkínálat és a vendégfogadónál által kínált programlehetőség egymás kiegészítik, így célszerű a vendégfogadónál programkínálatát a falu adottságaira, programlehetőségeire alapozva és azzal összhangban kialakítani.

Mivel a falusi turizmusra jellemző, hogy komplex terméket kínál, amelyet a vendégfogadó és más turisztikai szolgáltató együtt alakít ki, így érdemes a piaci megjelenésben is az összefogás, az együttes piacra lépés.

A falusi turizmusban a vonzerőnek része a falu természeti, kulturális, közösségi értéke, így az összefogás nem állhat meg a vendégfogadó és a turisztikai szolgáltatók, vállalkozók együttműködésében, hanem az önkormányzat és a civil szerveződések is sokat tehetnek a falu “eladásában”.

A sikeres példák azt mutatják, hogy a kistérségi szerveződés és a közösségi marketing munka legalább olyan fontos, mint a vendégfogadó egyéni piaci munkája, a kettő együtt lehet eredményes.

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei tapasztalatok azt mutatják, hogy a sikeres vendégfogadó településeken a közösségi marketing csírája már kialakult, az érdekek egymásra találtak, ill. találhatnak, amely hamarosan elvezet a közösségi marketing szükségességéhez.

3.2.5 A falusi turizmus jelenlegi helyzete

Napjainkban a falusi szállásadás egyre jobban elismert és elterjedt üdülési formává vált. Ezt az országos kapacitás és vendégforgalmi adatok is jól mutatnak.

A falusi turizmus kapacitás és vendégforgalmi adatai Magyarországon

	1998	1999	Változás (%) 1998=100
Szállásadók (db)	4893	5533	113
Férőhelyek (db)	26340	29768	113
Összes vendég (fő)	81081	104015	128
ebből külföldi	36977	42862	116
ebből belföldi	44104	61153	139
Összes vendégéjszaka	431272	530485	123
ebből külföldi	220669	255944	116
ebből belföldi	210603	274541	130

Felmérés a falusi vendégfogadásról Jász-Nagykun-Szolnok megyében

A megye településeinek 36 %-a bekapcsolódott a falusi vendégfogadásba, a kistérségek eltérő intenzitással vesznek részt a falusi vendégfogadásban: a Karcagi kistérség és a Tiszafüredi kistérség aránya kiemelkedő.

A falusi vendégfogadásban résztvevő települések a megyében

Kistérségek	Települések száma		Települések aránya %	
	az alapsokaságban	a mintában	az alapsokaságban	a mintában
Jászberényi	18	4	23	14
Karcagi	7	7	9	25
Kunszentmártoni	14	4	18	14
Tiszafüredi	12	6	15	22
Szolnoki	17	4	22	14
Törökszentmiklósi	10	3	13	11
Összesen	78	28	100	100

Forrás: saját számítás

A felmérésben szereplő települések között Berekfürdő, Cserkeszőlő és Abádszalók kiemelkedő szerepet játszik a vendégfogadók számának tekintetében, e három településről érkezett a kitöltött kérdőívek 52 %-a. Berekfürdőn és Cserkeszőlőn a gyógyfürdőre épülő turizmus a meghatározó, Abádszalók pedig a Tisza-tó üdülő-települése.

A felmérésben szereplő falusi vendégfogadók a megyében

Kistérségek	Kitöltött kérdőívek (db)	Kitöltött kérdőívek (%)
Jászberényi	13	12
Karcagi	37	35
Berekfürdő 25 db = 67%		
Kunszentmártoni	17	16
Cserkeszőlő 12 db = 70%		
Tiszafüredi	29	27
Abádszalók 19 db = 65%		
Szolnoki	7	6
Törökszentmiklósi	4	4
Összesen	107	100

Forrás: saját számítás

3.3 A falusi turizmus Jász-Nagykun-Szolnok megyében

3.3.1 A fejlesztés és intézményrendszere

A turizmus multiszektorális jellege miatt a területfejlesztési forrásokból a kistérségekbe, településekre jutott pénzeszközök nagy része (infrastrukturális beruházások) közvetve, kis része (2 %) közvetlenül elősegíti a turizmus fejlesztését.

A kistérségek turisztikai célú támogatottságában lényeges különbség van, de a koncepcionális turizmusfejlesztésnek megfelel. (A támogatásban a Karcagi kistérség gyógyturizmusa jelentős támogatást kapott.)

A turisztikai célú fejlesztési támogatásban elsődleges szerepet a gyógy- termálfürdők kaptak, ill. az önkormányzati tulajdonban lévő Touring Hotelek, de támogatást kapott az egyedi termék értékesítése és a jövőt magalapozó tanulmány is.

A vidékfejlesztési programok előkészítését elkezdték, 1999-ben elkészült a megyei Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Stratégiai Program. A megyében a vidékfejlesztés egyik területe a falusi turizmus. A program elsőszámú kedvezményezettje pedig a Kunszentmártoni kistérség lehet. A falusi turizmus komplexitása miatt a stratégiában megjelölt programok közvetlen és közvetett (humán erőforrás-, környezetvédelem-, infrastruktúra-fejlesztés) módon hatnak a falusi turizmusra, segítik a kistérségek fejlesztését.

Közvetlen turizmusfejlesztő támogatások pályázati cél szerint csoportosítva

1998-2000.

Támogatási cél	Összeg (ezer forint)	Vm (%)
Termál-, strandfürdő felújítás	150471	56,6
Múzeum felújítás	47127	17,7
Touring hotelek felújítása	57623	21,7
Takács tanya felújítása	6000	2,2
Idegenforgalmi központ kialakítás	2800	1,0
Tanulmány készítés	2082	0,8
Összesen	266103	100

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Ügynökség Kht. adataiból összeállítva

3.3.2 A falusi turizmus helyzete Jász-Nagykun-Szolnok megyében

A falusi turizmus igen jelentős Jász-Nagykun-Szolnok megyében, és a folyamatok változása szintén kedvező irányba mutat. A falusi turizmus férőhely-kapacitása jelentősen növekedett, így most mind az Észak-alföldi régióban, mind országos viszonylatban jelentős. A férőhely-bővülést nem követte ugyanakkora vendégforgalom növekedés, amely a hatékonyság problémáját jelzi. A falusi szállásadás kapacitás-kihasználtsága nem megfelelő, a változás iránya sem kedvező. A falusi szállásadók között lényeges különbség van a kapacitás-kihasználtságban, amely az amúgy is differenciált vendégfogadói kört tovább differenciálja.

A falusi turizmus szerepét vizsgálva megállapítható, hogy a kistérségek között lényeges különbség van, amelyet a vendégforgalmi, a kapacitás adatok és a fajlagos mutatók is mutatnak. A két sikeres kistérség: Karcagi, Tiszafüredi.

A Karcagi Kistérségben kiemelkedő Berekfürdő a termálfürdőre épülő falusi turizmusa. A Tiszafüredi Kistérségben pedig Abádszalók, mint a vízparti üdülés, a vízi sportok lehetőségét kínáló üdülőfaló.

A megyében a falusi turizmus iránt meghatározó arányban a belföldi vendégek érdeklődnek, és a legjelentősebb szegmens a család. A megyében a falusi szálláshelyek jó-közepes színvonalat képviselnek, felszereltségük jó. Pihenésre alkalmas füvesített területen kellemes pihenést nyújtanak, ill. az aktív kikapcsolódásként a szabadtéri sütés-főzés és a sportolás lehetőségét kínálják. A vendégfogadás szolgáltatásai hiányosak, étkezést csak kevés vendégfogadó nyújt.

A falusi turizmus által okozott környezet-terhelés nem számottevő.

A falusi szállásadás vendégforgalma Jász-Nagykun-Szolnok megyében

	1998.	1999.	1999/1998 (%)
Vendégek száma	5677	*6690	118
Ebből: külföldi	467	671	144

Vendégéjszakák száma	24768	**28735	116
Ebből: külföldi	3127	4852	155
Átlagos tartózkodási idő, éjszaka	4,4	4,3	98
Ezen belül: külföldiek	6,7	7,2	107

Forrás: KSH adatokból (Jász-Nagykun-Szolnok Megye Statisztikai Évkönyve, 1998, 1999.)

**Az Idegenforgalmi Statisztikai Évkönyv (KSH, 2000.) adata szerint: 6721*

***Az Idegenforgalmi Statisztikai Évkönyv (KSH, 2000.) adata szerint: 28966.*

A falusi szállásadás kapacitása Jász-Nagykun-Szolnok megyében

	1998.	1999.	1999/1998 (%)
Szállásadók száma	265	333	126
Szobák száma	593	771	130
Ágyak száma	1454	1888	130
Férőhelyek száma	1468	1922	131

Forrás: KSH adatokból (Jász-Nagykun-Szolnok megye Statisztikai Évkönyve, 1998, 1999.) számolva

A falusi szállásadás Jász-Nagykun-Szolnok megye turizmusában

Megnevezés	Kereskedelmi szálláshely		Fizetővendéglátás		Falusi szállásadás				Összes szálláshely	
					Száma		Összes szálláshely %-ában			
	1998.	1999.	1998.	1999.	1998.	1999.	1998.	1999.	1998.	1999.
Szoba	1194	1309	407	405	593	771	27,0	31,0	2194	2485
Férőhely	9429	10353	904	883	1468	1922	12,4	14,6	11801	13158
Vendég	95445	87506	6271	5805	5677	6690	5,3	6,7	107393	100001
Ebből külföldi	28372	24485	929	720	467	671	1,6	2,6	29768	25876
Vendégéjszaka	391513	347567	47010	33951	24768	28735	5,3	7,0	463291	410253
Ebből külföldi	172732	156957	3180	4314	3127	4852	1,7	2,9	179039	166123

Tartózkodási i.	4,1	4,0	7,5	5,8	4,4	4,3				
Ebből külföldi	6,1	6,1	3,4	6,0	6,7	7,2				

Forrás: KSH adatokból (Jász-Nagykun-Szolnok megye Statisztikai Évkönyve, 1998, 1999.) számolva

A falusi vendégfogadók - tevékenységük eredményességét megítélve – két csoportba sorolták magukat: sikeresek és nem sikeresek. A különbség feltárása megmutatta a siker tényezőit.

A kistérségek között nincs különbség abban a tekintetben, hogy domináns-e a sikeres vagy a sikertelen vendégfogadók aránya.

A sikeres vendégfogadás egyik feltétele a kényelem biztosítása: a vendégek részére külön bejárattú vagy önállóan kialakított lakrész, külön kialakított mellékhelyiségek és önálló konyha-étkező használat, a vendéglakrész/vendégszoba jobb felszereltsége. A sikeres vendégfogadó több lehetőséget kínál vendégei számára a kikapcsolódásra, a kínált program lehetőségek jobban illeszkednek a vendégek igényeihez.

A sikeres vendégfogadás másik feltétele az erőteljes piaci aktivitás, a marketing munka: az információs kapcsolatok irányultsága, a társadalmi/szakmai szervezeti tagság, az együttműködés a falusi turizmus fejlesztésére. A sikeres vendégfogadóknak fejlesztési céljaik vannak, amelyeket saját erejükből kívánnak megvalósítani. Segítséget a reklámtevékenységhez, a piacra jutáshoz várnak, ill. az önkormányzattól a falusi turizmus fejlesztéséhez.

A falusi vendégfogadás családi vállalkozásként működik, amelyet a kiegészítő/pótlólagos jövedelemszerzés motivál.

A sikeres vendégfogadás feltétele a vendégfogadásra való szakmai felkészültség, amelyet az iskolai végzettség és a speciális képzések biztosítanak.

Az átlagos tartózkodási idő és a visszatérő vendégek aránya magasabb a sikeres vendégfogadók esetében, amely igazolja, hogy a sikeresség megítélésének objektív tényezői voltak.

A sikeres átlagos vendégfogadó portréja

A kérdőíves felmérés és a sikeresség vizsgálat alapján azokat a tulajdonságokat gyűjtöttem ki, amelyek a sikeres vendégfogadók túlnyomó többségére jellemzők, de minimálisan 50 %-os arányt képviselnek.

- Összkomfortos szálláshelyet ad ki, amely külön bejárattú vagy önállóan kialakított lakrész.
- Két szobát ad ki, amelyek két ágyasak, 15 m² alapterületűek.
- Nincs minden vendégszobához fürdőszoba és WC, de a vendégek részére biztosítja a külön fürdőszobát és WC-t, és kizárólag a vendégek részére konyha-étkezőt.
- A vendéglakrészben tv, rádió, hűtőgép, vasaló van.
- Teljes panziót, közös étkezést nem biztosít vendégei számára.
- Telken belül biztosít pihenésre alkalmas zöld felületet és a szabadtéri sütés-főzés lehetőségét, de játszószoza nincs.
- Minősített a vendégfogadó háza, három napraforgós minősítésű.
- 1999-ben 900 Ft/fő vagy 3700 Ft/szoba átlagáron adta ki a vendégszobát, üdülési csekket nem fogadott el.
- A településen kocsikázási, kirándulási lehetőség van, a népi kismesterségek megtekintésére, lovaglásra van lehetőség és egyéb programlehetőségek is vannak.
- 1999-ben a legtöbb külföldi vendége Németországból érkezett, a magyar vendégek átlagosan 4,9 napot, a

külföldi vendégek 4,6 napot tartózkodtak a vendégfogadó házában. Leginkább családi vendégei voltak, a magyar vendégek 37 %-a, a külföldi vendégek 24 %-a tért vissza.

- Ismer olyan szervezetet, amelyik vendégfogadását, a falusi turizmust segíti, tagja valamelyik országos vagy helyi szakmai, társadalmi szervezetnek, amelyik a turizmus fejlesztését támogatja. Nincs üzleti kapcsolatban hazai vagy külföldi turisztikai irodával.
- Falusi turizmus egyesülettől kap információt vendégfogadásához. Az információs lehetőségekkel elégedett.
- Azért foglalkozik vendégfogadással, mert ezzel kiegészítheti a családi jövedelmet.
- A következő három évben tervezi a vendégfogadó tevékenysége fejlesztését, leginkább a reklám tevékenység erősítését. Nem tervez újabb vendégszoba kialakítását, átalakítását, a telekingatlan rendbetételét, komfortfokozat emelését, sem több szolgáltatás bevezetését, sem a továbbképzésben való részvételt.
- Nem vár segítséget vendégfogadó tevékenységéhez.
- A falusi turizmus fejlesztésében részt venne, egyesületi tagságot, anyagi hozzájárulást, szervezői szerepet nem vállalna.
- A vendégfogadásban segíti családtagja, átlagosan 1,42 fő.
- Más jövedelemszerző tevékenységet nem folytat, legmagasabb iskolai végzettsége: középfok, életkora 49 év, csak magyarul beszél.

Jász-Nagykun-Szolnok megye falusi turizmusa mozaikszerű, a kistérségek, települések között jelentős különbségek vannak, a falusi turizmusban való részvételük különböző.

A táji adottságok, a vonzerő típusok, az általános és turisztikai infrastruktúra alapvetően meghatározza a turizmus feltételét, jelenlétét a település életében. A falusi turizmusra való alkalmasság a kereslet megjelenésével néhány település esetében sikeressé tette a falusi vendégfogadást. A települések többségében a gyenge vonzerő jelentős piaci munkával sem növelhető, a falusi turizmus nem lesz jelentős ezen települések életében. A települések harmadik csoportját jelentik azok a települések, amelyek hordozzák a lehetőségét a sikeres falusi turizmusnak, de jelentős fejlesztések (fejlesztési források) nélkül azonban csak egy-két sikeres vendégfogadó lehet a településen.

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei falusi vendégfogadás és a falusi turizmus jellegzetességeinek összehasonlítása

A falusi turizmus általában:	Vendégfogadás a megyében:
<ul style="list-style-type: none"> • Összetett fogalom (komplexitás), rendkívül sok tevékenységet rejt magában (pl. étkeztetés, programszervezés) 	<ul style="list-style-type: none"> • Többnyire szállásbiztosítást jelent, kiegészítő szolgáltatást nem nyújtanak, pl. étkezést, programszervezést. A vendégfogadók a település programlehetőségeit kínálják szabadidős programnak.
<ul style="list-style-type: none"> • A spontán fejlődés szakaszában van 	<ul style="list-style-type: none"> • A vendégforgalmi adatok alapján a megye falusi turizmusában meghatározó szerepet betöltő Karcagi kistérség (Berekfürdő) és a Tiszafüredi kistérség (Abádszalók) túljutott a spontán fejlődés szakaszán, és a tervekre épülő növekedés szakaszában van.
<ul style="list-style-type: none"> • Nem tömegturizmus jellegű 	<ul style="list-style-type: none"> • Abádszalókra (Tisza-tó) a tömegturizmusra alapozott 6 hetes nyári szezon, Berekfürdőre a tavasztól ősziig tartó fedett medencés gyógyfürdőzés a jellemző alacsonyabb

	vendégkoncentrációval.
<ul style="list-style-type: none"> • Nemcsak a helyi természeti értékekre alapozódik, hanem nagymértékben figyelembe veszi a helyi lakosság kultúráját, néprajzát és életmódját is. 	<ul style="list-style-type: none"> • A természeti értékekre (tó, gyógyvíz) való alapozás dominál, a vendégfogadók szerint is szinte kizárólag ez vonzza ide a vendégeket.
<ul style="list-style-type: none"> • A vendégfogadó saját mezőgazdasági termékeit értékesíti, amely további jövedelemforrást jelent. 	<ul style="list-style-type: none"> • A mezőgazdaságnak és a turizmusnak szinte semmilyen kapcsolata nincs, étkezést csak nagyon kevés vendégfogadó nyújt.
<ul style="list-style-type: none"> • A piacra vitel, értékesítés szervezett, turisztikai irodák, marketingvállalkozások végzik. 	<ul style="list-style-type: none"> • A piacra vitelt, értékesítést a vendégfogadók maguk végzik, amelyet a falusi turizmus egyesületek promóciós tevékenységükkel segítenek.

4. AZ ÉRTEKEZÉS ÚJ, ILLETVE ÚJSZERŰ EREDMÉNYEI

1. A széles hazai és nyugat-európai szakirodalomban többféle megközelítésben jelenik meg a falusi, vidéki, rurális turizmus fogalma a turizmus, falusi turizmus komplex jellege miatt. A szakirodalmat áttekintve a különböző falusi turizmus fogalmakat rendszereztem és ábrázoltam. Az ábra a következő összefüggéseket mutatja:

A falusi turizmus olyan gazdasági tevékenység és térhasználati mód, amely a helyi erőforrásokat használja fel a turisztikai termék kialakításához: a vidék vonzerejére alapozva kínálja a falusi környezet jellegzetes aktív szabadidős tevékenység, a szállás és étkezés lehetőségét.

Így a turizmus segíti az adott területi-, gazdasági-, társadalmi tér fennmaradását, megújulását.

2. Jász-Nagykun-Szolnok megye falusi turizmusát tanulmányozva a falusi turizmus egy újabb jellemző vonását tártam fel. A feltárt összefüggések alapján a falusi turizmusra újabb definíciót adtam:

A falusi turizmus a turisztikai termékek összekapcsolódását is jelenti. Azokkal a turisztikai termékekkel (turizmusfajtákkal) kapcsolódik össze, amelyek a szabadidős lehetőséget jelentik a falusi környezetben.

A falusi turizmus szabadidős programlehetőségeit meghatározza a desztináció természeti, gazdasági és társadalmi környezete. A szabadidős programlehetőségek, a szabadidőtöltés lehet pl.: a különleges természethez kapcsolódó tevékenység, mint a természetjárás, a lovaglás, a sport, a hobbi tevékenységek, a művészet, a kulturális örökség, stb. megismerése.

Így a falusi turizmus – a döntő motivációs és környezeti tényezők alapján-, olyan üdülőturizmus, amely jól kombinálható a kulturális és az aktív turizmus (lovaglás, természetjárás) elemeivel.

3. Bemutattam Jász-Nagykun-Szolnok megye falusi turizmusát, kistérségenként értékeltem a falusi turizmus potenciált. Elemeztem a megye falusi turizmus vendégforgalmi és kapacitás adatait, és összevettem a stratégiai fejlesztési programokkal, amely alapján meghatároztam Jász-Nagykun-Szolnok megye támogatandó kistérségeit. Megállapítottam, hogy a kistérségek eltérő intenzitással vesznek részt a falusi turizmusban: a Karcagi és Törökszentmiklósi kistérség szerepe kiemelkedő, a területfejlesztési támogatásból a Karcagi kistérség támogatottsága a legnagyobb, valamint a Kunszentmártoni kistérség lehet a megye vidékfejlesztési programjának haszonélvezője.

Részletes felmérést végeztem a megyei falusi vendégfogadók körében (kínálati elemek, minőség, felkészültség). Megállapítottam, hogy a falusi szálláshelyek jó – közepes színvonalat képviselnek, a vendégfogadás szolgáltatásai hiányosak.

Összehasonlítottam a megyei falusi turizmus jellemzőit a falusi turizmus általános jellemzőivel, és feltártam a különbségeket. A megye falusi turizmusára jellemző, hogy csak a természeti értékekre alapozódik, a mezőgazdaságnak a turizmussal szinte semmilyen kapcsolata nincs, a piacra vitelt, értékesítést a vendégfogadók maguk végzik.

4. Keresztelemzések alapján a jövő, a fejlődés szempontjából vizsgáltam a sikeres és a sikertelen falusi vendégfogadók főbb tulajdonságait, amely alapján a következő összefüggéseket tártam fel: a kistérségek között nincs különbség abban a tekintetben, hogy domináns-e a sikeres vagy sikertelen vendégfogadók aránya. A sikeres vendégfogadás feltétele a kényelmes vendég tartózkodás biztosítása, a célpiac-specifikus szolgáltatás és program kínálat, a vendégfogadásra való felkészültség és az erőteljes piaci aktivitás.

A falusi szállásadás jövedelmezővé a programszolgáltatással válhat, ha a szállás- és programszolgáltatás aránya közel azonos.

Felvázoltam a sikeres átlagos vendégfogadó portréját.

5. AZ EREDMÉNYEK GYAKORLATI HASZNÁLHATÓSÁGA

- Az eredmények felhívják a figyelmet a falusi turizmus integrált fejlesztésének szükségességére. Jász-Nagykun-Szolnok megyében település szinten átgondolt falusi turizmus fejlesztésről egy-két település kivételével még nem lehet beszélni, bár vannak ötletek, amelyek még nem váltak tudatosan létrehozott kínálattá, amelyhez márkanévet lehetne illeszteni. Ehhez elengedhetetlen a falusi közösségek felkészítése, a fejlesztés hosszú távú feltételrendszer kidolgozása és megvalósítása, amelyet a kutatás eredménye is segíthet.
- A sikeresség vizsgálatában kapott eredmények alátámasztják azt a szükségszerűséget, miszerint a falusi vendégfogadók képzését meg kell újítani, az OKJ-s szakképzést speciális programokkal szükséges kiegészíteni. A speciális programokban a klasszikus ismeretátadás helyett a személyiségfejlesztés kapjon főszerepet, amely segíti a helyi lehetőségek felismerését és kezdeményezője lesz a helyi fejlesztéseknek. Azokban az esetekben fontossá válik a termékfejlesztés és a marketing ismeretek átadása is, ahol a vendégfogadás hatékonyságának, minőségének problémája jelentkezik. A termékfejlesztés irányát a sikeresség vizsgálatok eredménye kijelölheti.
- A falusi turizmus egyesületek szakmai tevékenységéhez a megye falusi turizmusának helyzetelemzése segítséget adhat: a fejlesztési tervek, programok elkészítéséhez, amelyek a hazai és Európai Unió pályázati források megszerzésére irányulnak.

Az adatbázis folyamatos frissítése naprakész állapotával a pályázati potenciált erősíti, amelyet nemcsak az egyéni vendégfogadók, hanem a szakmai egyesületek, kistérségek menedzserei is hasznosíthatnak.

- A döntéshozók választását megalapozhatja: ahol a kistérségek, települések az infrastrukturális fejlesztésekért, a falusi turizmust közvetlenül és közvetve fejlesztő erőforrásokért versenyeznek.
- A felmérés eredménye megmutatta a fogadókapacitás közepes színvonalú fejlettségét is. A minőség javításához, a minőségbiztosítási rendszer kialakításához szakértői támogatás szükséges. A szakértői rendszer meríthet a nyugat-európai példákából és a megismert hazai kezdeményezésekből. Javaslom a szakértői rendszer kialakítását, amely a falusi turizmus megyei, ill. kistérségi egyesületeire épülne.
- Az oktatásban felhasználhatóak az elméleti ismeretek és annak gyakorlati megjelenésével kapcsolatos eredmények. Az ismeretek szintetizálásával, a vizsgálati eredmények és az adaptálható falusi turizmus modell bemutatásával a képzés új elemekkel bővül. A turisztikai szakemberek képzésében a szakmai ismereteknek továbbra is hangsúlyos területnek kell maradnia. Az ismeretek megszerzése mellett az átfogó feladatok megoldása és a szemléletformálás kapjon nagyobb szerepet, így a környezettudatosság fejlesztése is, amely a térség- és településminőség megvalósításában egyre fontosabb elemmé válik.

6. PUBLIKÁCIÓK AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN

1. **Bögréné Könyves Erika:** Felkészülés a vendégek fogadására. A vendéglátás feladatai. In Zoltai Márta (szerk.): A falusi turizmus. Távoktatási tankönyv. Budapest, 1994, MTV OPÁL, 7-28.p. /Vendégvárók, 3-4./
2. **Bögréné Könyves Erika:** Kik a potenciális vendégek? In Zoltai Márta (szerk.): A falusi turizmus. Távoktatási tankönyv. Budapest, 1994, MTV OPÁL, 17-32.p. /Vendégvárók, 1-2./
3. **Bögréné Könyves Erika:** Szórakoztatási lehetőségek. In Zoltai Márta (szerk.): A falusi turizmus.

Távoktatási tankönyv. Budapest, 1994. MTV OPÁL, 5-24.p. /Vendégvárók, 19-20./

4. **Bögréné Könyves Erika:** A vendégbarátságtól a szakmai etikáig. In Zoltai Márta (szerk.): A falusi turizmus. Távoktatási tankönyv. Budapest, 1994. MTV OPÁL, 21-37.p. /Vendégvárók, 7-8./
5. **Könyves Erika:** Etika nélkül nem megy... Falusi Turizmus Tájékoztató II. évf. (1995) 3. sz. 8-9.p.
6. **Könyves Erika:** A falusi turizmus lehetőségei, Tiszavárkony példáján. In Tasnádi József (szerk.): "Magyarország természeti értékeinek óvása, életminőségünk és a turizmus" konferencia. Szolnok, 1995. október 19-20. A konferencia előadásai. Szolnok, 1996, Kereskedelmi és Gazdasági Főiskola, 53-61.p.
7. **Könyves Erika:** Etikai kódex a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Falusi Turizmus Egyesület részére. In Csapó Tamás - Szabó Géza (szerk.): A falusi turizmus, mint a vidéki térségek megújításának egyik esélye. Velem, 1996. május. Szombathely, 1996, Falusi Turizmus Országos Szövetsége-MTA Regionális Kutatások Központja, 90-97.p.
8. **Könyves Erika:** A térségi turizmus lehetséges fajtái. IV. Modul Turisztikai Termékfejlesztés. In: Térségi Turizmus Fejlesztés. Távoktatási tankönyv. Szolnok-Debrecen, 1998. IDEAL TEMPUS JEP, 5-30.p.
9. **Könyves Erika:** Esettanulmány. A falusi turizmus lehetősége Tiszavárkonyban. IV. Modul Turisztikai Termékfejlesztés. In: Térségi Turizmus Fejlesztés. Távoktatási tankönyv. Szolnok-Debrecen, 1998. IDEAL TEMPUS JEP, 214-226.p.
10. **Könyves Erika:** A Jász-Nagykun-Szolnok megyei kistérségek vizsgálata a megye vidékfejlesztési programjához. In Fülöp Tamás - Székely Péter (szerk): A Kereskedelmi és Gazdasági Főiskola Tudományos Közleményei. Economica I. Szolnok, 1999. Kereskedelmi és Gazdasági Főiskola, 175-180.p.
11. **Erika Könyves:** Managing of Rural Tourism. International Seminar. Agritourism and Rural Tourism. A key option for the Rural Integrated and Sustainable Development Strategy. Book-Papers. Perugia, 2000. 74-76.p.
12. **Könyves Erika:** A falusi vendégfogadás főbb jellemzői Jász-Nagykun-Szolnok megyében. In Lovász Sándor – Székely Péter (szerk): A Szolnoki Főiskola Tudományos Közleményei. Economica II. Szolnok, 2000. Szolnoki Főiskola, 6.p. (megjelenés alatt)
13. **Könyves Erika – Müller Anetta:** Szabadidős programok a falusi turizmusban. Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó. Budapest, 2001. 3-152.p.

Előadás:

- I. **Erika Könyves:** Possibility of Rural Tourism in Jasz-Nagykun-Szolnok County “Sustainable Integrated Rural Development and the Role of Rural Tourism” Konferencia “Babes-Bolyai” University Cluj-Napoca (Románia), 1998.
- II. **Könyves Erika:** A falusi turizmus fogadóképességének fejlesztési szintjei Jász-Nagykun-Szolnok megyében. “A mezőgazdasági vállalkozások és a vidékfejlesztés ökonómiája” c. agrárközgazdasági PhD konferencia. Debrecen, 1999.
- III. **Erika Könyves:** Experiences of Rural Tourism in Jász-Nagykun-Szolnok County. “Key Action for the Rural Integrated and Sustainable Development Strategy” konferencia. Szeged, 1999.